

Datum

2024-10-15

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2024-1097

Yttrande

Till

Socialdepartementet

**Remiss Socialdepartementet - Ett fritidskort för barn och unga - en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)
S2024/01352**

Sammanfattning

Malmö stad välkomnar promemorians syfte att stärka barn och ungas möjligheter till en aktiv och meningsfull fritid. Malmö stad anser dock att fritidskortet inte löser alla de grundläggande hinder som skapar ojämlikhet i deltagande. För önskad effekt menar staden att förslaget på fritidskort kan stärkas genom en tydligare analys kring vilka konsekvenser segregationen har på deltagandet för att sänka även andra trösklar än ekonomiska för barn och ungas fritidsaktiviteter. Malmö stad anser också att förslaget innebär en komplex och kostnadskrävande administration och att förslaget bör ses över så att medlen i större utsträckning kommer barn och unga samt utförare av kultur- och fritidsaktiviteter direkt till dels. Malmö stad anser även att administrativa och ekonomiska överväganden i hög grad har fått styra urvalet av möjliga utförare, vilket kan komma att begränsa utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter kopplat till fritidskortet. Vidare betonar Malmö stad ett behov av fördjupade barnrätts-, jämställdhets- och jämlikhetsanalyser av förslaget före ikraftträdandet.

Yttrande

Malmö stad välkomnar promemorians syfte att stärka barn och ungas möjligheter till en aktiv och meningsfull fritid samt motverka socioekonomiska faktorerens betydelse för barn och ungas deltagande i fritidsaktiviteter. Förslaget på ett individuellt fritidskort medför dock en komplex och kostnadskrävande administration. Dessa medel skulle kunna användas på bättre sätt för att nå ut till barn och unga som inte deltar i fritidsaktiviteter i lika hög grad som andra. Malmö stad anser därför att förslaget skulle behövas ses över så att de administrativa kostnaderna minskar och medlen i större utsträckning kommer barn och unga samt utförare till dels.

Malmö stad vill särskilt betona behovet av fördjupade barnrätts-, jämställdhets- och jämlikhetsanalyser av förslaget före ikraftträdandet. Malmö stad anser att bedömningarna i promemorian är otillräckliga kring vilken effekt fritidskortet kommer få och huruvida satsningen kommer bidra till en mer jämlik tillgång till fritidsaktiviteter. Malmö stad anser även att ett utförarperspektiv dominerar förslaget och att barn och ungas önskemål om vad de vill göra på sin fritid inte är centralt i förslagets uppbyggnad. Barns och ungas perspektiv i förslaget bör därför också förstärkas.

Nedan följer Malmö stads synpunkter på promemorians olika delar.

3.2 Fritidskortet ska lämnas för barn som är 8–16 år.

Malmö stad anser att fritidskortet bör omfatta barn och unga mellan 6–18 år för att främja ett bredare deltagande.

Malmö stad anser även att det bör utredas vidare hur fritidskortet kan utformas för att barn som är stadigvarande i Sverige, men som inte är folkbokförda och ännu saknar svenskt personnummer, också kan omfattas av stödet.

3.3 Familjehemsplacerade barns rätt att ta del av fritidskort eller motsvarande insats bör utredas vidare.

Malmö stad är positiv till att Socialstyrelsen föreslås fördela medel till kommunerna för att stötta placerade barns möjlighet till en meningsfull fritid fram tills att ett fritidskort eller motsvarande insats finns tillgänglig. Förslaget om att socialtjänsten ska vara mottagare av fritidskortet för placerade barn kan bidra till att ge socialtjänsten ytterligare förutsättningar att ge placerade barn möjlighet till en fritidsaktivitet.

3.5 Fritidskortet ska lämnas med olika belopp – allmänt och särskilt fritidskort.

Malmö stad är positiv till förslaget att fritidskortet ska lämnas med olika belopp. Däremot anser Malmö stad att effekten av ett riktat stöd med de belopp som anges inte är tillräckligt underbyggt i promemorian. Det är oklart om det belopp som anges för det särskilda fritidskortet kommer leda till att barn i socioekonomiskt utsatta hushåll kommer kunna ta del av aktiviteter på jämlika villkor.

Malmö stad vill också lyfta fram att bostadsbidrag som kriterium för att identifiera socioekonomiskt utsatta hushåll är begränsande och att det finns en risk att en stor del av den avsedda målgruppen inte nås. Om många barn, av formella skäl, inte kan få del av det högre stödet anser Malmö stad att de kompensatoriska effekterna begränsas betydligt. Malmö stad vill därför särskilt belysa vikten av att fritidskortet och dess effekter utvärderas i relation till det föreslagna kriteriet, så att det säkerställs att fritidskortet nyttjas av de barnfamiljer som är i störst behov av insatsen.

Vidare noterar Malmö stad att barn och unga med funktionsnedsättning eller andra behov av särskilt stöd inte är berättigade till särskilt fritidskort såtillvida de inte lever i

familjer med bostadsbidrag. Eftersom barn och unga med funktionsnedsättning är en prioriterad målgrupp i förslaget anser Malmö stad att ett särskilt riktat stöd till denna målgrupp bör beaktas i förslagets utformning.

3.10 Folkhälsomyndigheten ansvarar för kommunikation och uppföljning och utvärdering av fritidskortet.

Malmö stad instämmer i att kommunikationsinsatser, tillsammans med kunskapshöjande och tillitsskapande insatser, kan vara särskilt viktiga för att fritidskortet ska nyttjas av de barn och unga med störst behov. Malmö stad ser att lokala aktörer som möter målgruppen kan komma att behöva involveras i kommunikationsinsatserna, däribland kultur- och fritidsförvaltningar i kommunerna. För detta anser Malmö stad att det krävs planering och resurser.

5.2.1 Vissa utförare bör omfattas av fritidskortet.

Ungdomskulturen präglas av snabb utveckling och för att möta ungas behov behövs ett brett och flexibelt urval av aktiviteter. Malmö stad anser att administrativa och ekonomiska överväganden i hög grad har fått styra urvalet av möjliga utförare. Detta har bland annat lett till att urvalet av kulturaktiviteter som kan betalas med fritidskortet är begränsat och att mindre organisationer som bedriver barn- och ungdomsverksamhet kan ha svårt att möta kraven för utförare. Andra viktiga aktörer för barn och ungas fritidsaktiviteter som exempelvis studieförbunden faller också bort. Kriterierna för att bli godkänd i utförarregistret utesluter även ett framväxande lokalt föreningsliv som organiserar sig mindre strukturerat men mer anpassat efter barn och ungas behov. I Malmö stad har exempelvis unga själva via Skolidrottsförbundet framgångsrikt startat flertalet lokala föreningar, vilka enligt föreslagen modell inte skulle omfattas av fritidskortet. Med anledning av detta anser Malmö stad att förutsättningarna för att bli godkänd i utförarregistret ska ses över.

I promemorian lyfts dessutom risken att den ökade administrationen kan medföra att utförarna höjer avgifterna eller inte ansöker om att ingå i registret. Malmö stad ser att detta skulle kunna påverka utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter kopplat till fritidskortet.

Malmö stad vill vidare framhålla att staden har gjort långsiktiga och strategiska satsningar på avgiftsfria och uppsökande kultur- och fritidsaktiviteter för att nå de barn som bedöms ha störst behov. Fritidskortet berör inte direkt denna verksamhet. Malmö stad vill däremot betona betydelsen av att ett fritidskort på ett bra sätt kan samspela med kommunernas arbete för en meningsfull fritid för barn och unga. Malmö stad anser att det faktum att ingen enskild statlig myndighet har tilldelats ett samlat verksamhetsmässigt ansvar för fritidskortet kan försvåra en framtida samverkan mellan kommunal och statlig nivå.

Malmö stad ser vidare en stor risk att föreningar släpps in i utförrregistret utan att tillräckliga kontroller av deras verksamhet har genomförts. Det finns en risk med att förlita sig på att dessa kontroller har genomförts av andra instanser, såsom Sveriges Riksidrottsförbund (RF), Svenskt Friluftsliv och MUCF. Malmö stad anser att det bygger in en bristfällig möjlighet till både före- som efterkontroller redan från början.

5.2.2 Krav på vissa idrottsföreningar och kommunala kulturskoleverksamheter.

Villkoret att aktiviteterna ska genomföras minst tio gånger under en period om sex månader är främst anpassad för en terminsbaserad verksamhet inom exempelvis idrottsföreningar och kulturskolor. Malmö stad ser därigenom en risk att satsningen framför allt kommer nå många barn som redan är aktiva och som har engagerade föräldrar.

Malmö stad ser, liksom under avsnitt 5.2.1, att många av de seriösa kulturaktörerna i Malmö, samt andra mindre organisationer som bedriver barn- och ungdomsverksamhet, inte uppfyller de formella kraven för att bli godkända utförare. Bara ett fåtal är medlemsföreningar i någon av de riksorganisationer som har stöd från MUCF och kraven på etablering som förening under minst fem år är ytterligare ett hinder.

Malmö stad vill vidare framhålla att kulturlivet har andra strukturer och arbetssätt än idrottsrörelsen. Kulturaktiviteter bedrivs ofta i friare former, såsom prova-på-verksamhet, sommarläger, lovverksamhet och kortare kurser. Även denna typ av aktiviteter har positiva effekter för fysisk och psykisk hälsa och kan motivera barn och unga som inte tidigare varit aktiva. Enligt förslaget omfattas sådan verksamhet inte.

Statens kulturråd har under processen lämnat förslag till regeringen om ett bredare utbud på kulturområdet och utöver kulturskolorna är det aktörer med vissa former av statligt kulturstöd. Vidare föreslår Statens kulturråd att urvalet bör breddas betydligt i en andra fas och att kommunerna behöver involveras. Malmö stad anser att Statens kulturråds förslag bör beaktas när det gäller utförare inom kulturområdet kopplat till fritidskortet.

5.2.4 Det bör införas ett företrädarregister.

Malmö stad ställer sig positiv till ett företrädarregister och vill betona vikten av att företrädarregistret införs parallellt med fritidskortet för att motverka välfärdsbrott.

5.3.3 Anmälnings-, underrättelse- och uppgiftsskyldighet för andra myndigheter och aktörer.

Malmö stad vill poängtera vikten av att även kommunerna omfattas av den anmälnings-, underrättelse- och uppgiftsskyldighet som beskrivs i förslaget då kommunerna i regel har god kännedom om det lokala föreningslivet

12.2 Hur många barn och unga berörs av reformen och hur många kommer använda fritidskortet?

Malmö stad noterar att promemorians bedömningar är osäkra kring vilken effekt fritidskortet kommer få och huruvida satsningen kommer främja en jämlik tillgång till fritidsaktiviteter. Med utgångspunkt från flera undersökningar som genomförts i Malmö, såsom Ung livsstil, Malmö stads preventionenkät inom Communities that cares(CTC) och Region Skånes folkhälsoenkät konstaterar Malmö stad att fritidskortet inte löser inte alla de grundläggande hinder som skapar ojämlikhet i deltagande. För önskad effekt menar staden att förslaget på fritidskort kan stärkas genom en tydligare analys kring vilka konsekvenser segregationen har på deltagandet för att sänka även andra trösklar än ekonomiska för barn och ungas fritidsaktiviteter. Malmö stad anser därför att det behövs mer fördjupade analyser utifrån ett barnrätts-, jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv så att förslaget når de barnfamiljer som har mest nytta av det.

12.4 Konsekvenser för offentlig sektor

Malmö stad noterar att fritidskortet kräver en omfattande och komplex administration. Kostnaderna för förberedande insatser under 2023 och 2024 anges i promemorian till 670 miljoner och därefter uppskattas kostnaden för löpande administration under 2025–2027 uppgå till mellan ca 250 miljoner per år. Kostnaden för administrationen kan motsvara ca 25–50 % av den årliga totalkostnaden beroende på hur hög nyttjandegraden av fritidskortet blir. Malmö stad ser att en indirekt konsekvens kan bli ett minskat utrymme för att ersätta kostnader för fritidsaktiviteter.

12.4 Konsekvenser för vårdnadshavare till barn och unga i målgruppen

Malmö stad anser att ansökningsförfarandet ställer stora krav på och kan skapa höga trösklar för en del vårdnadshavare, vilket riskerar leda till att fritidskortet inte når de familjer eller områden med störst behov.

12.6 Konsekvenser för kommunerna

Malmö stad noterar att förslaget endast anses påverka kommunerna i den mån de bedriver kulturskoleverksamhet. Malmö stad menar att detta en förenklad syn som inte beaktar att kommunerna har ett stort övergripande ansvar för barns och ungdomars uppväxtmiljö, på både skoltid och fritid. Det är på lokal nivå som mötet med barn och unga sker – genom skola, kommunala kultur- och fritidsverksamheter, inom socialtjänst, funktionsstöd och i fristående verksamheter som får kommunala förenings- och kulturstöd.

När det gäller kulturskolan bedömer Malmö stad att fritidskortet inte kommer att ge några betydande effekter för kulturskolans verksamhet och att en ekonomisk subvention av de redan låga elevavgifterna inte möjliggör att fler platser tillskapas. Om fler ska kunna delta behövs en betydande ekonomisk satsning för att skapa fler platser. Att höja avgifterna för kulturskolan skulle motverka fritidskortets syfte. Malmö stad ser

även att kulturskolan kan behöva utveckla de elevadministrativa systemen för att hantera nya betalningssätt, vilket kan medföra ökade kostnader för kommunen.

12.9 Konsekvenser för jämställdheten

Malmö stad noterar att förslaget inte bedöms medföra några negativa konsekvenser för jämställdheten. Vidare lyfts i promemorian att Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning om barns levnadsförhållanden 2023 inte visar några statistiskt säkerställda skillnader i andelen flickor och pojkar (12–15 år) som idrottade i en förening eller deltog i annan vuxenledd fritidsaktivitet. Däremot framhålls att samma undersökning visar att flickor med utländsk bakgrund deltog i fritidsaktiviteter i lägre utsträckning än övriga grupper av barn och unga. Undersökningar genomförda i Malmö visar dock att pojkars och flickors deltagande i fritidsaktiviteter skiljer sig åt, inte minst i olika åldrar, och att det finns skillnader i vilken typ av fritidsaktiviteter pojkar och flickor deltar i och efterfrågar. Malmö stad menar att förslaget riskerar att missgynna tjejers nyttjande av fritidskortet. Vidare anser Malmö stad, att förslaget kräver en djupare jämställdhetsanalys för att belysa hur förslaget gynnar eller missgynnar pojkar respektive flickor i olika åldrar.

12.11 Konsekvenser för brottslighet och det brottsförebyggande arbetet

Risken för fusk och välfärdsbrott ökar i ett komplext bidragssystem. Malmö stad anser att riskanalysen i förslaget är otillräcklig. Det saknas bland annat konsekvensbeskrivningar för risker kopplade till penningtvätt, otillåten påverkan, föreningar utan verksamhet och det faktum att föreningar med tveksamma verksamheter kan ges legitimitet att verka på felaktiga grunder.

12.12 Konsekvenser för att möjligheterna att nå det integrationspolitiska målet.

De integrationspolitiska utmaningarna är komplexa. Erfarenheter från Malmös kultur- och fritidsverksamheter visar att det finns olika hinder och trösklar för barn och deras vårdnadshavare, exempelvis svag ekonomi, språkhinder, bristande trygghet i bostadsområdet eller att det inte finns möjlighet att följa barnet till olika aktiviteter. En relationsbyggande och nära kommunikation är en framgångsfaktor i arbetet. Malmö stad ser att fritidskortet till viss del kan undanröja ekonomiska hinder för deltagandet för den enskilde. Enligt Malmö stads bedömning är det dock tveksamt om fritidskortet i någon betydande grad kan bidra till att stärka utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter i exempelvis i socioekonomiskt utsatta områden. Bland annat ser Malmö stad att mindre föreningar, som inte uppfyller kraven för godkända utförare, oftare verkar i socioekonomiskt utsatta områden. Detta kan bidra till att utbudet av godkända utförare blir mer begränsat i områden där barn med störst behov av fritidsaktiviteter bor.

Ordförande

Katrin Stjernfeldt Jammeh

Sekreterare

Martin Ljungberg

Helena Nanne (M) och Håkan Fäldt (M) reserverar sig mot beslutet och avser lämna in en skriftlig reservation.

Magnus Olsson (SD) och Anders Olin (SD) reserverar sig mot beslutet och avser lämna in en skriftlig reservation.